

sna. Ovde u podnožju mermernih ploča, čoveku, kaže pesnik, velika misao kao ptica sleće na čelo i »U njegovim očima sja visina / Ta modrina / Gde je čisto i svetlo«.

Visina i vedrina neprestano se u Meželjajtisovoj poeziji prepliću sa zemaljskim okviriima u kojima boravi čovek. I na tu temu Meželjajtis će napisati možda najbolju svoju pesmu: poemu »Harfa«. Kroz jedanaest pesama ove poeme, kao kroz jedanaest spratova svetlosti, osvetljava se poreklo čoveka i bića, zajedništvo postojanja u prostoru, traži se i pesnički nalazi koren početku da bi se u jedanaestoj pesmi dospelo do vrhunca svečanosti i tajanstva, smisla i zagonetke.

Meželjajtisova poema ostavlja snažan utisak na čitaoca koji se pod njenim svodovima zatiče čudesno približen svetu i njegovim promenama. Beskraj je ovde smisaoniji i još beskrajniji, sve je jedno neizmerno pupljenje i klijanje, rast, a čovek tamna i svetla biljka koja mora da odluči. Život ili smrt, ništavilo ili postojanje, beskraj ili nevidljivo pepelište. Ali kako se odlučiti? Je li dovoljno reći: život, večnost, beskonačnost? Nije, kaže pesnik, ostalim svojim pesmama. Nije, odluka nije rečima, ona je u akciji. Ona je u istrebljenju ratovanja i ubijanja, u sjedinjavanju ljudi i zemalja, u voljenju, u otkrivanju nepoznatog, u saznavanju nesaznatljivog. Ona je i u poljupcima koji su kao so slatki, no »za tu so sam tako tugovao«, ona je jasna pesnikova misao da »Ja — živim / kao kap na ovaj svet... / Doći će dan — u plavet / mene će vetar odneti«, da je život jedinke ograničen i rasturanje neizbežno, ali to nije uzaludnost ako je ta kap kapala rastačući bregove i stenje, ako je njeno postojanje udvostručilo saznanjem i otkrićima silu novih kapi.

Susret s poezijom ovog pesnika je susret koji ostaje trajno naseljen razumevanjem i lepotom. U Meželjajtisovoj poeziji ima ponekada narativne komotnosti, koju možda rađa nedovoljnost prevodilačkih moći, ima poznatih pesničkih oblika i rešenja, ali suština je važna, a ta Meželjajtisova pesnička suština je orveno ljudsko srce koje je zaljubljeno u beskraj i Vasionu, ali koje ni ražana pastirska ljubav nije napustila.

*Negde ovde
kraj oniskog panja
u tišini punoj ljubavi i uzdanja
čula je priroda mene —
pesnika svojih poljana —*

kaže Meželjajtis prepun ljubavi za rodni kraj, za livade i polja gde je učinio prvi korak, koje su mu u oči ušle za svagda, gde se formirao njegov karakter zemaljski i ražani, gde »zlatna kulkavica živi, / mnogo leta oplakujuć: me...« Takav pesnik odista može reći, a da to ne zvuči deklarativno, lažno, isforsirano: »Srce svoje duboko čuvam u grudima — / jer bez srca šta mogu poete?«

Ova poezija zaista liči na polje dugih i dubokih brazda u kojima je zasejano seme čovekovih ljubavi i nadanja. Jedna od tih brazda posvećena je ženi koju pesnik u mislima vidi, kao na Direrovom platnu, zemaljsku, grešnu, običnu, pod zelenolistim drvećem, nagu, pokrivenu listom antičkih statua, belu i vitku poput ribe, s plodom jabuke među tankim prstima, zatim kao nebesku plavet — svetlo i jasnoću, u prozračnim dubokim bojama neizrecive čistote, kao na Rafaelovim platnima, tu koja čuva zemlju i zrno, kao Mona Lizu, zemaljsku i nezemaljsku, kao kod Renoara, jednu i uvek drugu, kao i dani različitu, uzvišenu, grešnicu i sveticu istovremeno, no uvek samo tu koja mu je neophodna upravo takva: nebeska i zemaljska, nestvara i večna, sva lepota koja »uzleće, raširenih krila, razgoneći sitnih misli roj«, izazivajući samo misli dostojne čoveka, poeziju i lepotu stvaranja kojima vreme ne može ništa, ni pralaznosti, ni crne ptice pod kojima stoji:

*Stoji čovek.
On ovenčan i večan.
Iz veka u vek
luk i strela.
Crna ptica
nad čovekom.
I stoji čovek.
Stoji čovek.
Stoji čovek.*

Njegova upornost je velika, ali bi brzo postali prah i zemlja bez stvaralaca kakav u ovo naše vreme, u ovoj našoj savremenosti, u velikoj koloni drugih, jeste i Meželjajtis.

Dragoljub Jeknić

BRAŠNJO ISTVAN: »NOSE LI GA SPALITI?«, »SOCIOGRAFIJA«

»Forum«, Novi Sad

Knjiga Ištvana Brašnjoa *ÉGETNI VISZIK* ili *NOSE LI GA SPALITI?* i *SOCIOGRAFIJA* ili *SOCIOGRAFIJA* dopunjuju i razdujuju poetski svet naznačen već u njegovim ranijim knjigama poezije *ARNYÉK ÉS FU* (*SÉNKA I TRAVA*), *ÜRES KIRÁLYOK* (*PRAZNI KRALJEVI*), kao i u knjizi *KÖNNYUATLETIKA* (*LAKA ATLETIKA*). Brašnjo nije pesnik strogo odbira motiva, teme i poetske reči valerijevskog tipa, niti je pesnik egzotične flore i faune i napregnute metaforike poput Juhasa Ferenc. Brašnjo je pesnik obične svakodnevice, viđene u diskretnom i razbacanom mozaiku. Tek nizovi pesama čine završene celine, metaforu i antimetaforu. Poetika ovakvog pesništva čini se skromna, »neambiciozna«, bez velikih zanosa, kao poezija »periferije«, pesničkih otpadaka. Za pisanje ove poezije potrebno je samoodricanje u estetskom aspektu, strpljenje u psihološkom i nepresušna vera da je život ovozemaljski, u sadašnjici, jedini ljudski izbor, izlaz, pakao i raj. Sadašnja realnost, kao bitak Brašnjoove poezije, i realnost same njegove poezije, isključuje sasvim hrišćanske i metafizičke poruke. Ali, u isti mah, Brašnjoova poezija nije antipoetska u odnosu na klasičnu liriku, kao poezija Brane Petrovića na primer, jer nije dovoljno estradna niti humorno-ironična. Ironična nit Brašnjoove poezije je duboko u tkivu same pesme, i to nije ironija šaljivca, već ironija zamišljenog skeptika. Tematski odbir u knjizi *NOSE LI GA SPALITI?* pesnika Brašnjoa je gotovo epske širine. Ono bitno, strukturalno što odvajja Brašnjoovu poeziju od puke, idilične tradicionalnosti je jezik i njansirana metafora.

Značaj jezika i odnos prema njemu dominira i u knjizi *SOCIOGRAFIJA*, koja je, uistinu, poetska sociografija seoskog detinjstva i prisecanja — starog seoskog neženje na balu, čestitanja u raznim prilikama, biskupa na selu, porodice koja polazi na vašar, lekara na salašu kod umirućeg, dečurlije na vetru, noćnih sati, iznenadne jutarnje hladnoće, vrazjeg mlina, plavih koraka, malih koraka i dućanskih jabuka, širokih pašnjaka, igle i konca, američkog paketa, lekocije, igre i lopte, kao i davnih znanaca: Krste pekara, Antala živodera, starog Korčika, oca Danija, Gavre kočijaša, gazde Tamaša, svinjar Joške, Ciganina Miše i toliko drugih stvarnih i nestvarnih likova. Sociografiju lokalnog i intimnog Brašnjo transponuje i nadgrađuje do poetskog i univerzalnog. I tu je ono čudo jezik koje sve postiže i dostiže. Ali jezik, ostajući napet, poput strune na skupocenoj violini, sam sebe stvara i poništava.

A što se tiče prevodenja takvih pesama, bez obzira na kojem su jeziku ispevane, rezultati su minimalni. No, to je sudbina svih pesnika koji jezikom, a manje idejama i porukama, daju prednost.

Petko Vojnić-Purčar

HRONIKA

IZVEŠTAJ O RADU DRUŠTVA KNJIŽEVNIKA VOJVODINE

Godišnja skupština Društva književnika Vojvodine održana je 2. februara ove godine. Upravni odbor podneo je izveštaj o dosadašnjem radu, mada je isti bio prihvaćen 26. septembra 1974. godine na Plenumu u Kanjiži. U 1974. godini osnovane su sledeće komisije: Komisija za pitanje novih članova; Komisija za socijalna pitanja, status i penzijski staž; Komisija za medurepubličku i međunarodnu saradnju; Komisija za akcije i manifestacije i Komisija za saradnju i koordinaciju sa sredstvima masovne komunikacije.

U uvodnom delu navedeno je nekoliko problema: pitanje doma, kancelarijski i klupski prostor, (Društvo književnika nema ni svojju adresu) pitanje malih finansija (što znači i nemogućnost realizovanja mnogih akcija).

Komisija za međunarodnu i medurepubličku saradnju

U okviru saradnje pisaca Jugoslavije i Saveza mađarskih i čehoslovačkih pisaca dato je posebno mesto, ne samo manifestacionog, već i akcionog programa; u razgovoru sa generalnim sekretarom Saveza mađarskih pisaca Imreom Dobozijem i sekretarom za međunarodnu saradnju istog Saveza Garai Gaborom i Tomislavom Ketigom, Ferencom Deakom i Radetom Obrenovićem. Dogovoreno je da se u sledećoj godini vrši razmena književnog časopisa »Fonras« (Izbor) iz Kečkemeta sa književnim časopisima iz Vojvodine (Ulaznica i Uzenet). Ova saradnja časopisa uključila bi i razmenu po tri urednika.

Prevodilac Judita Salgo boravila je u Budimpešti a Ivan Banjai bio je učesnik na Kongresu književnih kritičara, takođe u Budimpešti, a predstoji i boravak dva mlada književnika u koloniji u Mađarskoj. Stalni kontakt dva grada: Pečuja i Subotice i dalje će se odvijati; ove godine je Pečuj posetio Janoš Urban, i tom prilikom vođeni su razgovori o daljoj saradnji u 1975. godini.

Saradnja sa Savezom čehoslovačkih pisaca potpisana je u Pragu, gde je naš predstavnik Mihailo Hanpanj izneo predloge za bolju i širu saradnju Saveza čehoslovačkih pisaca sa Društvom književnika Vojvodine. No, i pored poziva Društva književnika Vojvodine, upućenog Savezu čehoslovačkih pisaca da pošalje svog predstavnika na XXII Književnu koloniju u Kanjiži, do ovog nije došlo iz nepoznatih razloga; a zbog nezamislivosti Saveza književnika Jugoslavije u Skoplju, takođe nije došlo do saradnje. Slavko Almažan nije otputovao u Rumuniju, i pored toga što sprema antologiju savremene rumunske poezije, i na sva insistiranja Društva književnika Vojvodine.

Dura Papharhai je, kao predstavnik Društva književnika Vojvodine, u Moskvi vodio razgovore sa Savezom sovjetskih pisaca, kako bi saradnja bila intenzivnija.

Dr Tibor Varadi učestvovao je na kongresu u Velsu i o svom boravku izvestio je Društvo književnika Vojvodine, a na Međunarodnom kongresu prevodilaca u Nici boravili su Olga Trebičnik i Ksenija Tomašev.

Savez književnika Jugoslavije je prilikom potpisivanja protokola u Varšavi, pred-